بایسته‌های پژوهشی

عبدالحسین طالعی *

«پژوهش»، راهی است دشوار و ناهموار، که نظر به اهداف والای آن، تلخی‌ها را در کام پژوهشگر، شیرین می‌سازد و شوق تداوم راه را در دل او زنده می‌دارد.

علاوه بر این، برخی ساز و کارها به عنوان ابزارهای مفید در این راه به کار می‌آید، به‌ویژه معرّفی موضوع شایستهٔ تحقیق، هدف، انگیزه و فایدهٔ آن، منابع مفید، مراحل وصول به نتیجه، و... .

جای خالی این گونه راهنمایی‌ها در نشریات علمی و تحقیقی، ضربه‌هایی بر ارکان پـژوهش زده است، تا آنجا که گاه کارهای سطحـی و کـم فایده به عنوان «پژوهش» عرضه می‌شود. و گاه، برای پـژوهش‌های ژرف و مفید، منابع مفید و مناسب شناخته نمی‌شود.

از سوی دیگر، آفت «بُخل علمی» در بوستان تحقیق، در پاره‌ای از زمان‌ها، سبب می‌شود که موضوعی مفید، در ذهن و اندیشهٔ فرد محقّق باقی بماند، بدون آن که فرصتی برای پـژوهش در آن بـیابد. در حـالی کـه فـردی علاقمند با فرصت مبسوط در نقطه‌ای دیگر، از چنان طرح و موضوعی بی‌خبر است و ناگزیر، به کارهای کم فایده روی می‌آورد. شناسایـی و دفـع این آفت ، یکـی از مسئولیت‌های سنگین نشریات علمی است.

بدین منظور، فصلنامه سفینه در نظر دارد از این شماره، صفحاتی محدود را به انعکاس دیدگاه‌های اساتید و مراکز پژوهشی در مورد **«بایسته‌های پژوهشی»** اختصاص دهد، و بدین سان در جهت پدیدآوردن فضایی مناسب برای اساتید و پژوهشگران، مؤسسات و مراکز پژوهشی، دانشگاه‌ها و حوزه‌ها (به ویژه در مقاطع بالاتر و رده‌های تحصیلات تکمیلی) و دیگر علاقمندان و دلبستگان به پژوهش دینی بکوشد. سفینه، دست پرمهر تمام این عزیزان را برای این مهم به گرمی می‌فشارد و برای نشر دیدگاه‌های آنان آمادگی خود را اعـلام مـی‌دارد تـا موضوع‌های مناسب برای تحقیق، تألیف، ترجمه، احیای متون کهن و... را بیان کنند. البته بهتر است «بایسته‌های پژوهشی» در هر شماره، با موضوع ویژهٔ آن شماره ارتباط داشته باشد، ولی رعایت این نکته به معنای اِعـمال

---

* ـ عضو هیئت علمی دانشگاه قم.

محدودیت برای اساتید نیست. نیز روشن است که مطالب درج شده در این قسمت، همچون دیگر بخش‌های نشریه، بیانگر دیدگاه‌های نویسندگان آنهاست.

*　　*　　*

برای حُسن مطلع، در این شماره، ترجمهٔ گفتاری کوتاه از سیّد المحققین علامه سید عبدالعـزیز طباطبایی قدّس سرّه نقل می‌شود که اصل آن در فصلنامهٔ تراثنا، شمارهٔ ۵، سال ۱۴۰۶، ص ۱۵۸ ـ ۱۶۱ تحت عنوان **«ما ینبغی نشره من التراث»** درج شده بود. از آنجا که شمارهٔ ۵ فصلنامه تراثنا ویژهٔ موضوع شریف رضی بود، محقق طباطبایی، تصحیح و تحقیق بـرخی از متون کهن پیرامون نهج‌البلاغه را پیشنهاد کرده است. با تـوجّه به مـوضوع ویـژهٔ شمارهٔ ۵ سفینه ، این گفتار کوتاه و مهمّ را برای ترجمه و نشر، برگزیدیم.

*　　*　　*

تحقیق و تصحیح کتاب‌های زیر پیشنهاد می‌شود:

۱) الدر النضید المنتزع من شرح ابن ابی‌الحدید.

نوشته: عبدالله بن یحیی بن حسین بن قاسم بن محمد یمنی صنعانی ادیب، متوفی ۱۱۵۰ [نشر العرف ۳ / ۱۵۹]

نسخه خطی: تحریر ۱۲۶۲، مکتبة الجامع الکبیر، صنعاء، شماره ۱۵۴ (مصادر الفکر العربی الاسلامی فـی الیمن، ص ۳۴۵)

۲) الدیباج الوصیّ فی الکشف عن اسرار کلام الوصیّ

نوشته: المؤیّد بالله، یحیی بن حمزة بن علی، متوفی ۷۴۹.

آغاز کتاب: الحمدلله الذی أنطق لسان الإنسان الحکیم ...

نسخه خطی: تحریر ۸ ربیع الاول ۱۰۷۲، مکتبة الجامع الکبیر، صنعاء، شماره ۱۹۷۶ (فهرست کتابخانه ۴ / ۱۶۴۷)

نسخه دیگر: تحریر ۱۰۷۳، ۴۰۰ برگ، مکتبة الجامع الکبیر، شماره ۳۰۶ ادب (فهرست کتابخانه ۴ / ۱۶۴۶) (مصادر الفکر العربی الاسلامی فی الیمن ص ۵۶۷. مصادر شرح حال مؤلف در همان کتاب، ص ۵۶۴).

۳) العقد الفرید المنتزع من شرح ابن ابی الحدید

نوشته: عبدالله بن الهادی بن یحیی بن حمزة، متوفی حدود ۷۹۳.

(مصادر الفکر العربی الاسلامی فی الیمن، ص ۳۲۴).

نسخه خطی: تحریر ۱۰۸۰، کتابخانه مجلس شورای اسلامی، تهران (فهرست کتابخانه ۱ / ۱۶۷)

نیز بنگرید: الذریعه ۱۴ / ۱۳۴

۴) کشف اللآلی فی شرح نثر اللآلی

نوشته: محمدبن نعمة الله.

نسخه خطی: کتابخانه ملک، تهران (فهرست کتابخانه ۱۹۹۳/۱)

۵) مختصر شرح نهج‌البلاغه

نوشته: محمدبن عبدالله بن یحیی بن حمزة.

نسخه خطی: تحریر ۹۹۵، مکتبة الجامع الکبیر، صنعاء، شماره ۱۹۲۰ (فهرست کتابخانه ۴ / ۱۷۰۰)

۶) نظم حِکَم الامام علی بن ابی طالب علیه‌السلام (ارجوزه)

نوشته: احمدبن عبدالله بن وزیر، متوفی ۹۸۵.

نسخه خطی: مکتبة الجامع الکبیر، صنعاء، ضمن شماره ۳۶ مجامیع، ص ۲۷۵ ـ ۲۹۷ (فهرست کتابخانه ۴ / ۱۷۲۰).

۷) نورالابرار من حِکَم اخی الرسول حیدر الکرّار

نوشته: محمدبن غیاث الدین شیرازی طبیب

نسخه خطی:قرن دهم،کتابخانه سالار جنگ، هند، شماره ۱۰۴۲ (فهرست کتابخانه، ص ۲۹۶)